

ก้าวสู่อ้อมกอดป่าแม่วงก์ ราว 3 ชั่วโมงที่รถคันน้อยแล่นจากใจกลางมหานคร ย้อนไปตามเส้นทางสายเอเชียก่อนจะเลี้ยวเข้าสู่จังหวัดนครสวรรค์ ผมสะดุ้งตื่นจากภวังค์เมื่อได้ยินเสียงโหวกเหวกขอคำปรึกษาจากที่นั่งด้านหน้า สายน้ำขุนคลั่งไหลเชี่ยวผ่านกลางถนนบริเวณต.หนองเบน หนองนมวัว และหนองกระดุกเนื้อ มีเพียงรถกระบะที่วิ่งสวนกันไปมาจนทำให้พลขับผู้เป็นเจ้าของรถลั้งใจ “เอาใจตีวะ”

เขาหันหลังกลับมาถามเพื่อนร่วมทาง ก่อนจะแวะจอดรถเพื่อพูดคุยเรื่องระดับน้ำกับคนในพื้นที่ แล้วจึงตัดสินใจขับรถคันน้อยลุยผ่านน้ำลึกระดับประมาณ 30 เซนติเมตรก่อนจะเลี้ยวเข้าสู่ถนนดินแดงสายแคบที่ไม่โดนน้ำท่วม เราแล่นฝ่าฝืนนาสุตลูกทูลูกตาที่กำลังออกกรวงร่าม

ยื่นหยัดอย่างปลอดภัยหลังพั่งกันน้ำที่สูงกว่าถนนเพื่อรอวันเก็บเกี่ยวผลผลิต

แม้ว่าตลอดเส้นทางจะเห็นชาวบ้านหลายหลังคาเรือนกำลังเดือดร้อนเพราะอุทกภัย แต่ก็อดสงสัยไม่ได้ว่าปัญหาอยู่ที่ไม่มีเขื่อนหรืออยู่ที่คน

หลังจากรอดพ้นน้ำท่วมโดยสวัสดิภาพ เราก็ดำเนินมาถึงเวทีคนต้องการเขื่อนที่จัดขึ้นบริเวณหน้าอำเภอลาดยาวเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2556 โดยมีนักการเมืองท้องถิ่นจากจ.นครสวรรค์ จ.กำแพงเพชร และ จ.อุทัยธานี ผลัดเปลี่ยนกันมาขึ้นเวทีเพื่อสนับสนุนให้มีการก่อสร้างเขื่อนท่ามกลางมวลชนราวสองพันชีวิต ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่คือการโจมตีกลุ่ม NGOs ที่ออกมาคัดค้านให้ข้อมูลโครงการเขื่อนแม่วงก์ และให้ข้อมูลสถานการณ์ด้านน้ำท่วม

“พวกเรารักสัตว์ป่า รักผืนป่า มันไปบอกกับคนกรุงเทพฯว่าคนลาดยาวไม่รักสัตว์ป่า ไม่รักผืนป่า คิดจะทำลายป่า ทำลายสัตว์ ผืนป่าตะวันตกจะฉิบหายเพราะคนลาดยาว”

“ตอนนี้รายงานวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเสร็จสิ้นแล้ว และศึกษาวิธีลดผลกระทบครบถ้วนทุกแง่มุมแล้ว พร้อมจะสร้างแล้ว”

“ปีนี้ลาดยาวท่วม 2 ครั้ง แต่ที่แม่เฒ่า ที่วังชาน ปีนี้ท่วม 5 ครั้ง ถ้าพวกมันมาเดินใหม่ก็คงจะไม่ถึงกรุงเทพฯ เพราะคงจะถูกน้ำท่วมมิดหัวมิดคออยู่ที่หนองเบน”

หลังจากพักอยู่ราวหนึ่งชั่วโมง ผมจึงเลี้ยวออกมาหลบพักในบ้านของหนึ่งในแกนนำคนลาดยาวไม่เอาเขื่อน เบื้องหลังประตูเหล็กที่ถูกปิดไว้อย่างมิดชิด ผมก็ได้นั่งลงพูดคุยเพื่อสอบถามถึงสถานการณ์

“คนที่มาชุมนุมส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในตลลาดลาดยาว เป็นคนที่มาจากรอบนอก ซึ่งก่อนวันชุมนุมมีการขอความร่วมมือ ดิดป้ายประชาสัมพันธ์ และพูดผ่านหอกระจายเสียงเพื่อขอให้คนที่ต้องการเขื่อนแม่วงก์ออกมาแสดงพลัง” เขากล่าว ก่อนเล่าถึงการกระจายเสียงกดดันให้ผู้คัดค้านเขื่อนออกจากพื้นที่

“คนพื้นที่ที่ไม่เห็นด้วยกับเขื่อนก็เยอะ แต่เขาพูดไม่ได้เพราะกลัวเรื่องอิทธิพล” ชายเบื้องหน้ากล่าวกับผมอย่างเจ็บใจ เพราะแผนการแจกเอกสารค้านเขื่อนในที่ชุมนุมครั้งนี้ถูกหยุดไว้ด้วยคำเตือนของคนในครอบครัว

เลยจากตัวอำเภอลาดยาวไม่ไกล เราก็แทบไม่เห็นร่องรอยของการถูกน้ำท่วม มันทำให้เราสงสัยว่าในตำบลแม่เฒ่าและตำบลวังชาน ซึ่งมีคำกล่าวอ้างว่าน้ำท่วมถึง 5 ครั้งนั้นเป็นความจริงหรือไม่

“แถวนี้ไม่เคยท่วม ที่ท่วมครั้งล่าสุดคือเมื่อ 20 – 30 ปีที่แล้ว หลังจากนั้นก็ไม่ท่วม” ชาวบ้านในร้านขายของชำ ร้านอาหารตามสั่ง และร้านขายน้ำแข็งในตำบลแม่เฒ่าต่างพูดเป็นเสียงเดียวกัน หลังจากสอบถามถึงสถานการณ์น้ำท่วมที่อำเภอลาดยาวเมื่อวันที่ 23 กันยายนที่ผ่านมา

“ถ้าที่นี้ท่วม ที่ลาดยาวคงจะมิดคอ เพราะที่นั่นระบบระบายน้ำไม่ดี คลองเล็กนิดเดียว แถมยังมีที่นาเยอะ เขาก็กั้นน้ำไม่ให้เข้า” นี่คือการบอกกล่าวจากแม่ค้าร้านอาหารตามสั่งที่เติบโตที่นี่ตั้งแต่อายุ 16 ปี

ศศิน เฉลิมลาภ เลขานุการมูลนิธิสืบฯ เคยลงพื้นที่ไปสำรวจการไหลของน้ำเมื่อเกิดน้ำท่วมในตัวอำเภอลาดยาวพบว่า น้ำที่ท่วมนั้นมาจากคลองแบ่ง คลองม่วง คลองไทร คลองตลิ่งสูง ที่ไหลมารวมกับลำน้ำแม่วงก์บริเวณเขานกกัน ลำน้ำที่ไหลเข้าลาดยวบน้ำมีกว่า 10 ลำน้ำซึ่งการก่อสร้างเขื่อนแม่วงก์จะกั้นได้ลำน้ำเดียว

สิ่งที่พิสูจน์ได้คือบริเวณลำน้ำแม่วงก์ไหลผ่านก่อนถึงลาดยวานั้นแทบไม่ได้รับอุทกภัยแม้ในวันที่ลาดยวถูกน้ำท่วม

โครงการเขื่อนแม่วงก์เป็นโครงการที่ริเริ่มโดยกรมชลประทานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525

โดยมีการศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่สองแห่งคือบริเวณเขาสกซึ่งปัจจุบันอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่วงก์

และพื้นที่เขานกกันซึ่งเป็นพื้นที่ชุมชนซึ่งในที่สุดการประเมินผลความคุ้มค่าก็ผลักดันเขื่อนแม่วงก์เข้าไปสร้างในผืนป่าอนุรักษ์ต่างๆที่หากมีการก่อสร้างในพื้นที่เขานกกัน จะสามารถกักเก็บน้ำได้มากกว่า และแก้ปัญหาหน้าท่วม น้ำแล้ง ได้ดีกว่า

รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)หรือรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA)

ที่จะต้องจัดทำขึ้นตามประกาศของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปี พ.ศ.2552 ไม่เคยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการ

กระทั่งเดือนกันยายน พ.ศ.2556มีกระแสข่าวว่าทางสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(สผ.)จะพยายามผ่านรายงานดังกล่าวมูลนิธิสืบฯจะเสียดายนำโดย ศศิน เฉลิมลาภ เลขานุการมูลนิธิ จึงได้เขียนหนังสือต่อเลขานุการสผ. คือคุณสันติ บุญประคับ ก่อนจะทำการเดินคัดค้านรายงาน EHIA โครงการเขื่อนแม่วงก์จากอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ถึงกรุงเทพฯ

แม้จะมีโอกาสได้ร่วมเดินคัดค้านเขื่อนแม่วงก์ แต่คณะเดินทางทั้ง 5 ชีวิตกลับไม่เคยได้ก้าวเท้าเหยียบเข้ามาในอุทยานแห่งชาติแม่วงก์

การก้าวเข้าสู่อ้อมกอดของผืนป่าครั้งนี้จึงเป็นครั้งแรกที่เราจะพิสูจน์ความอุดมสมบูรณ์ที่กล่าวอ้างด้วยสองตาของตนเอง

ลมหายใจ ในอ้อมกอดแม่วงก์

เช้าตรู่วันต่อมา ทั้งห้าชีวิตเร่งสาวเท้าท่ามกลางเส้นทางมืดมิดด้วยความหวังว่าจะทันแสงเช้าที่มอฮีต ทางทรายสลับโคลนที่ชุ่มชื้นไปด้วยน้ำทำให้การเดินทางขาลง บางแห่งยังคงมีน้ำรินไหลจากผืนปอปรายไทรยามดึกคืนวาน เส้นทางยาวไกลแต่กลับไม่มีทางขึ้นเนินจนเริ่มเผลอใจ กระทั่งแสงอาทิตย์สาดแสงยามเจ็ดโมงเช้า เราก็มมาถึงปลายทางที่หน่วยจัดการต้นน้ำขุนน้ำเย็น ซึ่งเป็นสิ่งยืนยันว่าเรามาผิดทาง !

แต่ระยะทาง 5 กิโลเมตรที่พื้นผิกลับไม่สูญเปล่า เพราะระหว่างทางเราได้เก็บภาพต้นไม้ใหญ่และร่องรอยของสัตว์ป่า ที่แม้อาจไม่ชุกชุมเท่าผืนป่าห้วยขาแข้ง แต่ที่นี้ย่อมไม่ใช่ป่าเสื่อมโทรม หรือไม่มีสัตว์ป่า ตามคำที่นักการเมืองท้องถิ่นกล่าวอ้าง

“ถ้าสังเกตดีๆในป่าแห่งนี้จะมีคันทนา เพราะเมื่อประมาณ 30 ปีก่อนก็พูดได้เต็มปากกว่าที่เป็นป่าเสื่อมโทรม เพราะมีชาวบ้านเข้ามาใช้เป็นที่ทำกิน

แต่หลังจากมีการย้ายชาวบ้านออกจากพื้นที่ โดยย้ายไปบริเวณ ต.แม่เลย์ ซึ่งอยู่นอกเขตอุทยานฯ ผืนป่ามันก็ฟื้นตัว” พี่ตร

เจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่าอุทยานแห่งชาติแม่วงก์อธิบาย

มติดณะรัฐมนตรีวันที่ 9 พฤษภาคม 2532 ได้ให้คำนิยามว่า ป่าเสื่อมโทรมคือสภาพป่าซึ่งไม่สามารถฟื้นฟูได้ตามธรรมชาติ มีต้นไม้ขนาดรอบวง > 50-100 ซม.

ที่ระดับความสูงเพียงก้นอ้อยกว่า 50 ต้น หรือมีต้นไม้ขนาดรอบวง > 100 ซม. ที่ระดับความสูงเพียงก้นอ้อยกว่า 13 ต้น ต่อพื้นที่ 6 ไร่ 1 งาน (1 เฮกแตร์)

จากการสำรวจของดร.ปรีชา ธรรมานนท์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการป่าไม้และลุ่มน้ำ ได้ระบุว่าไม้ใหญ่ที่เส้นผ่านศูนย์กลางเกิน 10 เซนติเมตร หรือเส้นรอบวงราว 80 เซนติเมตร ทั้งสิ้น 742,904 ต้น ในพื้นที่ที่จะกลายเป็นอ่างเก็บน้ำหากมีการก่อสร้างเขื่อนแม่วงก์ ซึ่งในจำนวนนี้มีไม้สักทั้งสิ้น 121,059 ต้น

ป่าผืนนี้จึงไม่มีทางที่จะเป็นป่าเสื่อมโทรมตามคำกล่าวอ้าง

ในแง่ของสัตว์ป่า ทางกองทุนสัตว์ป่าโลก (WWF) ประเทศไทยได้ทำการเผยแพร่ภาพถ่ายจากกล้องดักถ่ายในบริเวณผืนป่าแม่วงก์ เช่นเสือโคร่ง เสือดาว กระต๊อ สมเสร็จ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า อีกทั้งพื้นที่ดังกล่าวยังอยู่ในโครงการฟื้นฟูประชากรเสือโคร่ง เพราะมีศักยภาพในการเป็นบ้านหลังใหม่ของสัตว์ป่าที่มีปริมาณมากขึ้นในผืนป่ามรดกโลก หุ่ยใหญ่ นครสวรรค์-ห้วยขาแข้ง

เราเดินทางไปกลับกินเวลาราว 3 ชั่วโมง ก่อนจะมาถึงตัวลงริมถนนหน้าป้ายที่เขียนว่า 'เส้นทางศึกษาธรรมชาติ หน่วยจัดการต้นน้ำขุนน้ำเย็น' ส่วนทางขึ้นมอฮีทด์ที่ถูกต้องนั้น อยู่ห่างจากจุดนี้ไปราว 200 เมตร

ผมอึ้งปอลบใจให้กับคณะเดินทางที่นั่งหมดแรงอยู่หน้าทางเข้า แม้จะเสียดายที่ไม่ได้ภาพพระอาทิตย์ขึ้นที่มอฮีทด์ แต่สิ่งหนึ่งที่ผลักดันให้เราลุกขึ้นมาทำงานต่อคือภาพผืนป่าใหญ่ ที่ยืนยันความเชื่อว่าเรากำลังทำในสิ่งที่ถูกต้อง

อาลัยแม่เรา อ่าลป่าแม่วงก์

ผมนั่งแช่เท้าทอดอารมณ์อยู่ริมห้วยแม่เราในยามบ่าย สายน้ำไหลเย็น บ้างไหลอย่างเอื่อยเอื่อย บ้างซัดกระแทกแก่งหินอีกทีก็ พื้นที่แห่งนี้ถูกเรียกว่าแก่งลานนกยูง เพราะในอดีตมักจะมีนกยูงรำแพนหางอยู่ที่ลานทรายริมแก่ง แม่น้ำที่นี่อาจไม่มีนกยูงมาเกี่ยวพาราสีเช่นเดียวกับในอดีต แต่ป่าผืนนี้กำลังฟื้นตัวและรอต้อนรับฝูงนกยูงกลับคืนสู่ผืนป่าอีกครั้ง

หากมีโครงการก่อสร้างเขื่อนแม่วงก์ แก่งลานนกยูงนี้คงจะหลงเหลือเพียงความทรงจำ

เมื่อครั้งน้ำท่วมลาดยาวในวันที่ 23 - 24 กันยายน 2556 หนังสือพิมพ์บางฉบับกล่าวโทษว่าน้ำที่ท่วมลาดยวานั้นมาจากผืนป่าแม่วงก์ ถึงขนาดประกาศว่าอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ปิดอย่างไม่กำหนด ที่น่าแปลกใจคือในวันเดียวกันนั่นเองที่มีกลุ่มนักอนุรักษ์เดินทางเข้าไปในอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ พร้อมรายงานสถานการณ์ว่าในลำน้ำแม่วงก์ แม่น้ำมีน้ำมากกว่าปกติแต่ก็ไม่ได้ล้นตลิ่งหรือมีลักษณะขุ่นเหมือนน้ำป่าไหลหลาก เมื่อไปตรวจสอบสถิติน้ำฝนก็พบว่าปริมาณน้ำฝนราว 50 - 60 มิลลิเมตร ซึ่งไม่ได้มากจนถึงขนาดทำให้น้ำท่วมได้

ข้อเท็จจริงดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดของ ศศิน เฉลิมลาภ แกนนำต่อต้านเขื่อนแม่วงก์ที่ว่า ถึงมีการก่อสร้างเขื่อนแม่วงก์ก็คงจะซึารอยเขื่อนทับเสลา ในหน้าแล้งก็ไม่มีน้ำ เพราะพื้นที่ก่อสร้างอยู่ในเขตเงาฝน

ยิ่งเมื่อได้ไปเห็นภาพผืนป่าและลำน้ำแม่วงก์บนมอฮีทด์ (คราวนี้ไปไม่ผิดทาง) ก็ยิ่งยืนยันได้ว่าลำน้ำแม่วงก์เป็นเพียงแพะที่ถูกกล่าวโทษว่าทำให้น้ำท่วม และผืนป่าแม่วงก์เป็นป่าอุดมสมบูรณ์ที่ช่วยซับน้ำและชะลอน้ำที่จะไหลบ่าลงท่วมที่อยู่อาศัยของประชาชน

คงจะน่าเสียดายไม่น้อย หากผืนป่าแห่งนี้ถูกทำให้กลายเป็นเขื่อน ด้วยความเชื่อที่ว่าจะสามารถแก้ปัญหาน้ำท่วมน้ำแล้งของพื้นที่ที่อยู่ห่างออกไปกว่า 50 กิโลเมตรได้ โดยที่ไม่รู้ว่า พวกเขาเองก็จะถูกเวนคืนที่ดินจำนวนกว่าหมื่นไร่เพื่อทำคลองคอนกรีต

เป็นปกติที่หากมีโครงการพัฒนารุกเข้าไปในผืนป่า ผู้ไม่เห็นด้วยย่อมมีจำนวนเพียงหยิบมือ เพราะจะมีแต่พวกนักอนุรักษ์ที่ออกมาไววายแทนต้นไม้และสัตว์ป่า ส่วนในมุมมองของประชาชนที่ได้รับผลประโยชน์ย่อมมองว่าเป็นโครงการฟรี เพราะเงินก่อสร้างมาจากภาษีของประชาชน และถึงจะสร้างแล้วแก้ปัญหาได้หรือไม่พวกเขาก็ไม่สูญเสียอะไร ประเด็นดังกล่าวจึงต้องถกเถียงด้วยข้อมูล มากกว่าสรุปว่าต้องสร้างเพราะประชาชนต้องการ

แม้ว่าจะมีแรงกดดันจากมวลชนชั้นกลางในมหานคร แต่ท่าทีของผู้มีอำนาจบางรายยังคงตั้งต้นที่จะสร้างต่อ

เข้าวันสุดท้ายของการเดินทาง เราจึงได้แต่ยื่นทอดอาลัยให้ลำห้วยแม่เฒ่า ก่อนจะบอกลากับผืนป่าแม่วงก์ เพราะนี่อาจจะเป็นครั้งสุดท้ายที่จะได้พักกายในอ้อมกอดของแม่วงก์

ราว 3 ชั่วโมงที่รถคันน้อยแล่นจากใจกลางมหานคร ย้อนไปตามเส้นทางสายเอเชียก่อนจะเลี้ยวเข้าสู่จังหวัดนครสวรรค์ ผมสะดุ้งตื่นจากภวังค์เมื่อได้ยินเสียงโหวกเหวกขอคำปรึกษาจากที่นั่งด้านหน้า สายน้ำขุนคลี่กักไหลเชื่อมผ่านกลางถนนบริเวณต.หนองเบน หนองนมวัว และหนองกระดุกเนื้อ มีเพียงรถกระบะที่วิ่งสวนกันไปมาจนทำให้พลขับผู้เป็นเจ้าของรถล้งเลใจ

“เอาไงดีวะ” เขาหันหลังกลับมาถามเพื่อนร่วมทาง ก่อนจะแฉะจอตรถเพื่อพูดคุยเรื่องระดับน้ำกับคนในพื้นที่

แล้วจึงตัดสินใจขับรถคันน้อยลุยผ่านน้ำลึกระดับประมาณ 30 เซนติเมตรก่อนจะเลี้ยวเข้าสู่ถนนดินแดงสายแคบที่ไม่โดนน้ำท่วม

เราแล่นฝ่าผืนนาสุดลูกหูลูกตาที่กำลังออกรวงอร่าม ยืนหยุดอย่างปลอดภัยหลังพนักที่นั่งน้ำที่สูงกว่าถนนเพื่อรอวันเก็บเกี่ยวผลผลิต

แม้ว่าตลอดเส้นทางจะเห็นชาวบ้านหลายหลังคาเรือนกำลังเดือดร้อนเพราะอุทกภัย แต่ก็อดสงสัยไม่ได้ว่าปัญหาอยู่ที่ไม่มีเขื่อนหรืออยู่ที่คน

หลังจากรอดพ้นน้ำท่วมโดยสวัสดิภาพ เราก็เดินทางมาถึงเวทีที่ต้องการเชื่อมที่จัดขึ้นบริเวณหน้าอำเภอลาดยาวเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2556

โดยมีนักการเมืองท้องถิ่นจากจ.นครสวรรค์ จ.กำแพงเพชร และ จ.อุทัยธานี ผลัดเปลี่ยนกันมาขึ้นเวทีเพื่อสนับสนุนให้มีการก่อสร้างเขื่อน

ท่ามกลางมวลชนราวสองพันชีวิต ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่คือการโจมตีกลุ่ม NGOs ที่ออกมาคัดค้านให้ข้อมูลโครงการเขื่อนแม่วงก์ และให้ข้อมูลสถานการณ์ด้านน้ำท่วม

“พวกเรารักสัตว์ป่า รักผืนป่า มันไปบอกกับคนกรุงเทพฯ ว่าคนลาดยาวไม่รักสัตว์ป่า ไม่รักผืนป่า คิดจะทำลายป่า ทำลายสัตว์

ผืนป่าตะวันตกจะฉิบหายเพราะคนลาดยาว” “ตอนนี้รายงานวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาเสร็จสิ้นแล้ว

และศึกษาวิธีลดผลกระทบครบถ้วนทุกแง่มุมแล้ว พร้อมจะสร้างแล้ว”

ที่วังชัน ปีนี้น้ำท่วม 5 ครั้ง ถ้าพวกมันมาเดินใหม่ก็คงจะไม่ถึงกรุงเทพฯ เพราะคงจะถูกน้ำท่วมมิดหัวมิดคออยู่ที่หนองเบน”

“ปีนี้น้ำท่วมท่วม 2 ครั้ง แต่ที่แม่เลี้ยง

หลังจากฟังอยู่ราวหนึ่งชั่วโมง ผมจึงเลี้ยวออกมาหลบพักในบ้านของหนึ่งในแกนนำคนลาดยาวไม่เอาเขื่อน เบื้องหลังประตูเหล็กที่ถูกปิดไว้อย่างมิดชิด

ผมก็ได้นั่งง่วงพูดคุยเพื่อสอบถามถึงสถานการณ์

“คนที่มาชุมนุมส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในตลลาดยาว เป็นคนที่มาจากรอบนอก ซึ่งก่อนวันชุมนุมมีการขอความร่วมมือ ติดป้ายประชาสัมพันธ์

และพูดผ่านหอกระจายเสียงเพื่อขอให้คนที่ต้องการเชื่อมแม่วงก์ออกมาแสดงพลัง” เขากล่าว ก่อนเล่าถึงการกระจายเสียงกดดันให้ผู้ที่คัดค้านเขื่อนออกจากพื้นที่ “คนพื้นที่ที่ไม่เห็นด้วยกับเขื่อนก็เยอะ แต่เขาพูดไม่ได้เพราะกลัวเรื่องอิทธิพล” ชายเบื่องหน้ากล่าวกับผมอย่างเจ็บใจ เพราะแผนการแจกเอกสารค้านเขื่อนในที่ชุมนุมครั้งนี้ถูกหยุดไว้ด้วยคำเตือนของคนในครอบครัว

เลยจากตัวอำเภอลาดยาวไม่ไกล เราก็ไม่เห็นร่องรอยของการถูกน้ำท่วม มันทำให้เราสงสัยว่าในตำบลแม่เลี้ยงและตำบลวังข่าน ซึ่งมีคำกล่าวอ้างว่าน้ำท่วมถึง 5 ครั้งนั้นเป็นความจริงหรือไม่

“แถวนี้ไม่เคยท่วม ที่ท่วมครั้งล่าสุดคือเมื่อ 20 – 30 ปีที่แล้ว หลังจากนั้นมาก็ไม่ท่วม” ชาวบ้านในร้านขายของชำ ร้านอาหารตามสั่ง และร้านขายน้ำแข็งในตำบลแม่เลี้ยงต่างพูดเป็นเสียงเดียวกัน หลังจากที่สอบถามถึงสถานการณ์น้ำท่วมที่อำเภอลาดยาวเมื่อวันที่ 23 กันยายนที่ผ่านมา

“ถ้าที่นี้ท่วม ที่ลาดยาวคงจะมิดคอก เพราะที่นั่นระบบระบายน้ำไม่ดี คลองเล็กนิดเดียว แถมยังมีที่นาเยอะ เขาก็กั้นน้ำไม่ให้เข้า” นี่คือการบอกกล่าวจากแม่ค้าร้านอาหารตามสั่งที่เติบโตที่นี่ตั้งแต่อายุ 16 ปี

ศศิน เฉลิมลาภ เลขาธิการมูลนิธิสืบนาคะเสถียรนำทีมไปสำรวจการไหลของน้ำเมื่อเกิดน้ำท่วมในตัวอำเภอลาดยาวพบว่า น้ำที่ท่วมนั้นมาจากคลองแบ่ง คลองม่วง คลองไทร คลองตลิ่งสูง ที่ไหลมารวมกับลำน้ำแม่วงก์บริเวณเขาชนกัน ลำน้ำที่ไหลเข้าลาดยวามีมากกว่า 10 ลำน้ำซึ่งการก่อสร้างเขื่อนแม่วงก์จะกั้นได้ลำน้ำเดียว สิ่งที่พิสูจน์ได้คือบริเวณลำน้ำแม่วงก์ไหลผ่านก่อนถึงลาดยวานั้นแทบไม่ได้รับอุทกภัยแม้ในวันที่ลาดยาวถูกน้ำท่วม

โครงการเชื่อมแม่วงก์เป็นโครงการที่ริเริ่มโดยกรมชลประทานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 โดยมีการศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่สองแห่งคือบริเวณเขาสบกซึ่งปัจจุบันอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่วงก์ และพื้นที่เขาชนกันซึ่งเป็นพื้นที่ชุมชนซึ่งในที่สุดการประเมินผลความคุ้มค่าก็ผลักดันเขื่อนแม่วงก์เข้าไปสร้างในผืนป่าอนุรักษ์ซึ่งหากมีการก่อสร้างในพื้นที่เขาชนกันจะสามารถกักเก็บน้ำได้มากกว่า และแก้ปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้ง ได้ดีกว่า

รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)หรือรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) ที่จะต้องจัดทำขึ้นตามประกาศของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปี พ.ศ.2552 ไม่เคยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการ กระทั่งเดือนกันยายน พ.ศ.2556มีกระแสข่าวว่าทางสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)จะพยายามผ่านรายงานดังกล่าวมูลนิธิสืบนาคะเสถียรนำโดย ศศิน เฉลิมลาภ เลขาธิการมูลนิธิ จึงได้เขียนหนังสือต่อเลขาธิการสผ. คือคุณสันติ บุญประคับ ก่อนจะทำการเดินคัดค้านรายงาน EHIA โครงการเชื่อมแม่วงก์จากอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ถึงกรุงเทพฯ

แม้จะมีโอกาสได้ร่วมเดินคัดค้านเขื่อนแม่วงก์ แต่คณะเดินทางทั้ง 5 ชีวิตกลับไม่เคยได้ก้าวเท้าเหยียบเข้ามาในอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ การก้าวเข้าสู่อ้อมกอดของผืนป่าครั้งนี้จึงเป็นครั้งแรกที่เราจะพิสูจน์ความอุดมสมบูรณ์ที่กล่าวอ้างด้วยสองตาของตนเอง

ลมหายใจ ในอ้อมกอดแม่วงก์ เขาตรู่วันต่อมา ทั้งห้าชีวิตเร่งสาวเท้าท่ามกลางเส้นทางมืดมิดด้วยความหวังว่าจะทันแสงเช้าที่มอฮีตีด ทางทรายนล้นโคลนที่ชุ่มชื้นไปด้วยน้ำทำให้การเดินทางลำบาก บางแห่งยังคงมีน้ำรินไหลจากผืนปอปรายไพรยามตีกลิ้งคืนวัน เส้นทางยาวไกลแต่กลับไม่มีทางขึ้นเนินจนเริ่มเผลอใจ กระทั่งแสงอาทิตย์สาดแสงยามเจ็ดโมงเช้า เราก็มายังปลายทางที่หน่วยจัดการต้นน้ำขุนน้ำเย็น ซึ่งเป็นสิ่งยืนยันว่าเรามาผิดทาง !

แต่ระยะทาง 5 กิโลเมตรที่พื้นผิกลีบไม่สูญเสียไป เพราะระหว่างทางเราได้เก็บภาพต้นไม้ใหญ่และร่องรอยของสัตว์ป่า ที่แม้อาจไม่ชุกชุมเท่าผืนป่าห้วยขาแข้ง แต่ที่นี้ย่อมไม่ใช่ป่าเสื่อมโทรม หรือไม่มีสัตว์ป่า ตามคำที่นักการเมืองท้องถิ่นกล่าวอ้าง

“ถ้าสังเกตดูในป่าแห่งนี้จะมีคันทา เพราะเมื่อประมาณ 30 ปีก่อนก็พูดได้เต็มปากกว่าที่นี้เป็นป่าเสื่อมโทรม เพราะมีชาวบ้านเข้ามาใช้เป็นที่ทำกิน แต่หลังจากมีการย้ายชาวบ้านออกจากพื้นที่ โดยย้ายไปบริเวณ ต.แม่เลี้ยง ซึ่งอยู่นอกเขตอุทยานฯ ผืนป่ามันก็ฟื้นตัว” พี่ตรู เจ้าหน้าทีพิทักษ์ป่าอุทยานแห่งชาติแม่วงก์อธิบาย

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 9 พฤษภาคม 2532 ได้ให้คำนิยามว่า ป่าเสื่อมโทรมคือสภาพป่าซึ่งไม่สามารถฟื้นฟูได้ตามธรรมชาติ มีต้นไม้ขนาดรอบวง > 50-100 ซม. ที่ระดับความสูงเพียงก้นอกน้อยกว่า 50 ต้น หรือมีต้นไม้ขนาดรอบวง > 100 ซม. ที่ระดับความสูงเพียงก้นอกน้อยกว่า 13 ต้น ต่อพื้นที่ 6 ไร่ 1 งาน (1 เฮกตาร์)

จากการสำรวจของดร.ปรีชา ธรรมานนท์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการป่าไม้และลุ่มน้ำ ได้ระบุว่าไม่มีใหญ่ที่เส้นผ่านศูนย์กลางเกิน 10 เซนติเมตร หรือเส้นรอบวงราว 80 เซนติเมตร ทั้งสิ้น 742,904 ต้น ในพื้นที่ที่จะกลายเป็นอ่างเก็บน้ำหากมีการก่อสร้างเขื่อนแม่วงก์ ซึ่งในจำนวนนี้มีไม้สักทั้งสิ้น 121,059 ต้น ป่าผืนนี้จึงไม่มีทางที่จะเป็นป่าเสื่อมโทรมตามคำกล่าวอ้าง

ในแง่ของสัตว์ป่า ทางกองทุนสัตว์ป่าโลก (WWF) ประเทศไทยได้ทำการเผยแพร่ภาพที่ถ่ายจากกล้องดักถ่ายในบริเวณผืนป่าแม่วงก์ เช่นเสือโคร่ง เสือดาว กระต๊อ สมเสร็จ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า อีกทั้งพื้นที่ดังกล่าวยังอยู่ในโครงการฟื้นฟูประชากรเสือโคร่ง เพราะมีศักยภาพในการเป็นบ้านหลังใหม่ของสัตว์ป่าที่มีปริมาณมากขึ้นในผืนป่ามรดกโลก หุบใหญ่เรศวร-ห้วยขาแข้ง

เราเดินทางกลับไปกินเวลาราว 3 ชั่วโมง ก่อนจะมาถึงตัวรถจักรยานยนต์ที่เขียนว่า ‘เส้นทางศึกษาธรรมชาติ หน่วยจัดการต้นน้ำขุนน้ำเย็น’ ส่วนทางขึ้นมอฮีตีดที่ถูกต้อนั้น อยู่ห่างจากจุดนี้ไปราว 200 เมตร

ผมยังมีพลบใจให้กับคณะเดินทางที่นั่งหมดแรงอยู่หน้าทางเข้า แม้จะเสียดายที่ไม่ได้ภาพพระอาทิตย์ขึ้นที่มอฮีตี

แต่สิ่งหนึ่งที่ผลักดันให้เราลุกขึ้นมาทำงานต่อคือภาพผืนป่าใหญ่ ที่ยืนยันความเชื่อว่าเรากำลังทำในสิ่งที่ถูกต้อง

อ่าลัยแม่เร็ว อ่าลป่าแม่वंก ผมนั่งแช่เท้าทอดอารมณ์อยู่ริมห้วยแม่เร็วในยามบ่าย สายน้ำไหลเย็น บ้างไหลอย่างเอื่อยเอื่อย บ้างซัดกระแทกแก่งหินอีกทีที่พื้นที่แห่งนี้ถูกเรียกว่าแก่งลานนกยูง เพราะในอดีตมักจะมีนกยูงรำแพนหางอยู่ที่ลานทรายริมแก่ง แม้นอนนี้อาจไม่มีนกยูงมาเกี่ยวพาราสีเช่นเดียวกับในอดีต แต่ป่าผืนนี้กำลังฟื้นตัวและรอต้อนรับฝูงนกยูงกลับคืนสู่ผืนป่าอีกครั้ง

หากมีโครงการก่อสร้างเขื่อนแม่वंก แก่งลานนกยูงนี้จะคงเหลือเพียงความทรงจำ

เมื่อครั้งน้ำท่วมลาดยาวในวันที่ 23 - 24 กันยายน 2556 หนังสือพิมพ์บางฉบับกล่าวโทษว่าน้ำที่ท่วมลาดยวานั้นมาจากผืนป่าแม่वंก

ถึงขนาดประกาศว่าอุทยานแห่งชาติแม่वंกปิดอย่างไม่มีการกำหนด ที่น้ำแปลกใจคือในวันเดียวกันนั่นเองที่มีกลุ่มอนุรักษ์เดินทางเข้าไปในอุทยานแห่งชาติแม่वंก พร้อมรายงานสถานการณ์ว่าในลำน้ำแม่वंก แม้จะมีน้ำมากกว่าปกติแต่ก็ไม่ได้นตลิ่งหรือมีลักษณะขุ่นเหมือนน้ำป่าไหลหลาก

เมื่อไปตรวจสอบสถิติน้ำฝนก็พบว่าปริมาณน้ำฝนราว 50 - 60 มิลลิเมตร ซึ่งไม่ได้มากจนถึงขนาดทำให้น้ำท่วมได้

ข้อเท็จจริงดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดของ ศศิน เฉลิมลาภ แกนนำต่อต้านเขื่อนแม่वंกที่ว่า ถึงมีการก่อสร้างเขื่อนแม่वंกก็คงจะซ้ำรอยเขื่อนทับเสลา ในหน้าแล้งก็ไม่มีน้ำ เพราะพื้นที่ก่อสร้างอยู่ในเขตเงาฝน

ยิ่งเมื่อได้ไปเห็นภาพผืนป่าและลำน้ำแม่वंกกับมอฮีตี (คราวนี้ไปไม่ผิดทาง) ก็ยิ่งยืนยันได้ว่าลำน้ำแม่वंกเป็นเพียงแพะที่ถูกกล่าวโทษว่าทำให้น้ำท่วม และผืนป่าแม่वंกเป็นป่าอุดมสมบูรณ์ที่ช่วยซับน้ำและชะลอน้ำที่จะไหลบ่าลงท่วมที่อยู่อาศัยของประชาชน

คงจะน่าเสียดายไม่น้อย หากผืนป่าแห่งนี้ถูกทำให้กลายเป็นเขื่อน ด้วยความเชื่อที่ว่าจะสามารถแก้ปัญหาหน้าท่วมน้ำแล้งของพื้นที่ที่อยู่ห่างออกไปกว่า 50 กิโลเมตรได้ โดยที่ไม่รู้ว่า พวกเขาเองก็จะถูกเวนคืนที่ดินจำนวนกว่าหมื่นไร่เพื่อทำคลองคอนกรีต

เป็นปกติที่หากมีโครงการพัฒนารุกเข้าไปในผืนป่า ผู้ไม่เห็นด้วยย่อมมีจำนวนเพียงหยิบมือ เพราะจะมีแต่พวกนักอนุรักษ์ที่ออกมาวิวายแทนต้นไม้และสัตว์ป่า ส่วนในมุมมองของประชาชนที่ได้รับผลประโยชน์ย่อมมองว่าเป็นโครงการฟรี เพราะเงินก่อสร้างมาจากภาษีของประชาชน

และถึงจะสร้างแล้วแก้ปัญหาได้หรือไม่พวกเขาก็ไม่สูญเสียอะไร ประเด็นดังกล่าวจึงต้องถกเถียงด้วยข้อมูล มากกว่าสรุปว่าต้องสร้างเพราะประชาชนต้องการ

แม้ว่าจะมีแรงกดดันจากมวลชนคนชั้นกลางในมหานคร แต่ท่าทีของผู้มีอำนาจบางรายยังตั้งต้นที่จะสร้างต่อ

เข้าวันสุดท้ายของการเดินทาง เราจึงได้แต่ยื่นทอดอาลัยให้ลำห้วยแม่เร็ว ก่อนจะบอกลากับผืนป่าแม่वंก

เพราะนี่อาจจะเป็นครั้งสุดท้ายที่จะได้พักกายในอ้อมกอดของแม่वंก {jcomments on}